

**DR. TELLYESNICZKY
KÁLMÁN**
1864–1932

Orvostudor, egyetemi tanár, anatómus, hisztológus, a művészeti anatómia és a mikrotechnika kiváló művelője, az általános szövettan és a fejlődéstan előadója (1906).

Tellyesniczky Kálmán Élesd községben (Bihar vármegye) született 1864. március 25-én. Középiskoláit Nagyváradon, orvosi tanulmányait Budapesten végezte; 1891-ben avatták orvostudorrá. Diplomájának kézhezvétele után Mihálkovic Géza professzor I. számú anatómiai intézetébe került, ahol szövettani kutatásokkal foglalkozott. Mihálkovic professzor 1894. november 4-én már az MTA ülésén mutatta be ifjú tanítványának *A berecsövek tartalmának szöveti szerkezetéről* készült tanulmányát. Az 1895. évi akadémiai kötetben *A gyíkhere szöveti szerkezetéről* készített értekezése jelent meg.

Eredményes kutatómunkássága alapján I. tanársegéddé lépett elő (1896), és Mihálkovic professzor, aki nagyra értékelte tanítványa képességeit, szorgalmát és eredményeit, módot talált rá, hogy külföldi tanulmányútra küldje. Tellyesniczky Breslauba (ma Wrocław) utazott Born professzorhoz, hogy ott a parafinbeágyazást, a mikrotom kezelést és a plasztikai rekonstrukció ún. lemezmodellező módszerét elsajátítsa. Az eljárás a szerv plasztikus, háromdimenziós rekonstrukciója, különösen fejlődéstani (embriológiai) kutatások céljára alkalmas.

Tellyesniczky hozzákezdett a különféle rögzítő- (fixáló-) oldatok tanulmányozásához. Hazatérése után (1898) már összefoglaló értekezést közölt e kérdésről a *Magyar Orvosi Archívumban*. Új, a korábbiaknál tökéletesebb fixálókeveréket dolgozott ki. A „Tellyesniczky-folyadék” kálium-bikromát és ecetsav keverékből áll, és előnye, hogy az így fixált sejtek kifogástalanul megtartják eredeti szerkezetüket. Módszere a hisztológiában meghonosodottá és elterjedtté vált.

Eredményes szövettani munkássága alapján Tellyesniczkyt a budapesti Tudományegyetem Orvosi Kara az általános szövettan és szövettani módszerek témakörből magántanárrá habilitálta (1899); később (1906) a M. kir. Állatorvosi Főiskolán is megszerezte a magántanári képesítést az általános szövettan és fejlődéstan tárgyköréből, amelynek oktatását Nádaskay Béla tanszékének elérése reményében vállalta. Mesterének, Mihálkovicz professzornak elhunytá (1899) után úgy ítélte meg, hogy kutatómunkáját eredményesebben tudja majd folytatni a szövettan „nagymesterének”, Thanhoffer Lajos professzornak az intézetében, ezért átlépett a II. számú anatómiai intézet kötelékébe. Hamarosan *A fixálásról vegytani és fizikális alapon* címmel közölt újabb értekezést, amelyben a fixálás folyamatának elméleti hátterét és rögzítőfolyadékának előnyeit fizikai-kémiai elmélettel magyarázta. Bebizonyította, hogy a fixálófolyadékokkal szemben a növények és az állatok sejtjei lényegében azonos módon viselkednek. A szalamandraherén végzett vizsgálatainak eredményeit *Über die Sertoli'schen Zellen und Ebner'schen Spermatoblasten* címmel német nyelven jelentette meg.

Thanhoffer professzor élénk érdeklődést tanúsított a művészeti anatómia iránt (könyvet is írt e tárgykörből), és – felismerve munkatársa hasonló tehetségét – felkeltette és táplálta érdeklődését e tudomány szak iránt. Thanhoffernek így módon jelentős része van abban, hogy Tellyesniczky hazánkban úttörője lett a művészeti anatómiának: 1899-ban jelent meg *Művészeti bonczolástan* című munkája, és *Az emberi test szépségéről...* értekezett. Művészeti anatómiai munkássága alapján kérték fel őt a művésznövendékek anatómiai oktatására, és művészettörténeti tájékozottságával is lenyűgözte hallgatóit. Anatómusként elemezte a leggyönyörűbb képzőművészeti alkotásokat, és anatómusként mutatott rá azok hibáira, alkotójuk tévedéseire. Székely Bertalan felkérésére milliméteres pontossággal mérte fel és határozta meg adott korú és nemű emberek testének, testrészeinek méreteit és arányait; foglalkozott a szivárványhártya képzőművészeti ábrázolásával és a divergáló tekintet jelentőségével, amelyre eredetileg még Darwin hívta fel Franciscus Cornelis Donders figyelmét.

Thanhoffer után Tellyesniczky vette át az akkor már tájanatómiai és szövettani intézetnek nevezett korábbi II. számú anatómiai intézet vezetését. Professzorként számos fejlődéstan, szövettani ismeretterjesztő írást közölt a

Természettudományi Közlönyben; magyar nyelvre átdolgozta Toldt híres anatómiai atlaszát, majd 1919-ben *Az emberboncolás tankönyve* címen önálló könyvet is kiadott. Mindkét műve hosszú időn keresztül nélkülözhetetlenül szolgálta az orvostudományt. Később az *Enzyklopedie der mikroskopischen Technik* című nagy gyűjteményes munka számára még megírta a szövettani fixálóeljárások áttekintését.

1932-ben hunyt el. Halála fájdalmas veszteség volt tudományos életünk számára.

Irodalom

Kotlán Sándor: *A magyar állatorvostudomány története 1787–1937. A M. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Állatorvosi Osztálya alapításának 150-ik évfordulója alkalmából*. Pátria, Budapest, 1941. 210 p.
200 éves a magyar állatorvosi felsőoktatás 1787–1987. Szerk.: Holló Ferenc. Mezőgazdasági Könyvkiadó, Budapest, 1987. 464 p.